

Glasba narodov

V obdobju romantike je dozorevala zavest v kateri je rasla glasbena kultura dežel. V zahodni Evropi ni imela globljega odmeva, saj se je širila drugam. Zaživela je v nordijskih in slovanskih ustvarjalcih. Celotno obdobje romantike lahko razdelimo na čas zgodnje, nove in pozne romantike, ki pa že deloma sega v 20. stoletje.

Romantika (celo 19. stol.)

Pomlad narodov: Rusi, Čehi, Norvežani.

Vzhodni narodi: Ruska peterica.

Romantična doba je dala glasbi prednost pred ostalimi zvrstmi umetnosti.

Govorimo o paleti razpoloženj, dinamičnih razponih; razmahne se samospev; glasba zahteva ogromen orkester.

Skladatelji:

Verdi - opera

Schönberg

Mahler (samospevi - za umrlo deco)

Chopen

Liszt, Brahms, Schubert, Schumann, Puccini, Saint - Saens, Strauss, Grieg,

Sibelius, Glinka, Tshajkovski, Korsakov, Smetana, Dvorak, De Bussy, Wagner.

Konec romantike zaznamuje razpad dur - mol sistema. Tonalna glasba: dur + mol

Atonalna glasba: ton je samostojen.

Nordijska glasba

Na Norveškem je Edvard Grieg (1843-1907) ustvaril svoj slog z značilnim severnjaškim razpoloženjem. Šolal se jev evropskih središčih nato se je vrnil v rodno Norveško in se posvetil skladateljskemu delu. O tem pravi:«Zabeležil sem ljudsko glasbo svoje dežele. Po slogu in obliki spadam med romantike. Izčrpal sem bogat vrelec ljudskih melodij svoje domovine in na teh osnovah sem ustvaril narodno umetnost.»Med Griegovimi deli sta posebej znani Peer Gynt im Koncert za klavir v a-molu. Jean Sibelius (1865-1957) skladatelj iz finske in je začetnik nacionalne umetnosti. Pisal je pesmi, skladbe, simfonije in druga orkestralna dela. V njegovih glasbenih delih

RUSKA GLASBA

Rúska petérka, (*tudi mogóčna petérka*) ([rusko](#) Могучая кучка (Mogučaja kučka)) je izraz za skupino [ruskih skladateljev 19. stoletja](#):

- [Milij Aleksejevič Balakirev](#)
- [Modest Petrovič Musorgski](#)
- [Aleksander Porfirjevič Borodin](#)
- [Nikolaj Andrejevič Rimski-Korsakov](#)
- [César Antonovič Cui](#)

Ti skladatelji so bili povečini glasbeni samorastniki, saj njihovi osnovni življenjski poklici niso bili povezani z [glasbo](#). V ruskem glasbenem prostoru so zavzemali pomembno vlogo zaradi [nacionalističnih](#) teženj, ki so jih v glasbi izražali z uporabo ljudskih napevov in motivov. Pred njimi je [Mihail Ivanovič Glinka](#) poskušal ustvarjati izrazito rusko glasbo in je pisal opere z vsebino iz ruskega življenja. Skupina pa predstavlja prvi združeni poskus razvijanja takšne glasbe.

Ruska peterka je vplivala na velike ruske skladatelje, med njimi na [Sergeja Sergejeviča Prokofjeva](#), [Igorja Fjodoroviča Stravinskega](#) in [Dimitrija Dimitrijeviča Šostakoviča](#). [Ime Les Six](#) za še svobodnejšo skupino [francoskih](#) skladateljev izhaja iz imena skupine Ruska peterka.

Leta 1701 so v Ljubljani ustanovili **Academio Philharmonicorum**, ki je skrbela za koncertno dejavnost.

SLOVENSKA GLASBA

Benjamin in Gustav Ipavec

Življenje

Benjamin, rojen 24. decembra 1829, in Gustav Ipavec, rojen 15. avgusta 1831, sta se že zgodaj spoznala na glasbo. Najprej sta se šolala v Šentjurju in v Celju, pozneje pa v Gradcu, kjer sta tudi maturirala. Kasneje sta se vpišala na triletno zdravstveno šolo v Gradcu, kjer sta diplomirala. Študij sta nadaljevala na Dunaju.

Po končanem šolanju je Benjamin dobil zaposlitev v Gradcu, kjer je ostal do upokojitve. Delal je tudi kot primarij v otroški bolnišnici. Hkrati je bil tudi član Društva zdravnikov na Štajerskem, 1881 pa je celo predsednik tega društva. Njegov trud in napore je cenila tudi država, saj mu je podelila posebno priznanje, kasneje pa je dobil tudi zlati križec s krono. Organiziral je tudi rentgenski inštitut v Mariborski bolnišnici in je bil eden izmed prvih, ki se je lotil tudi težavnejših ginekoloških organizacij.

Gustav pa se je po očetovem vzgledu ukvarjal z očesnim zdravstvom, vendar je slovel bolj kot zdravnik splošne prakse. Posebno več je bil tudi porodništva.

Benjaminova in Gustavova ustvarjalnost

Med študijem sta se Benjamin in Gustav Ipavec tudi glasbeno izobraževala. Osnovno izobrazbo sta dobila doma, v Celju sta šolanje nadaljevala pri organistu Kopplu (Karl Köppl) in pozneje pri bratih Vaclavu in Františku Fasslu, ki sta bila češkega rodu. Iz let, ko je živel v Celju, nam je ohranjena Benjaminova znana skladba - valček Popki (Knospen, Walzer für das Piano-Forte) iz leta 1843. Skromna skladba, ki pa kaže, da je Benjamin že obvladal osnove kompozicijskega stavka.

V Gradcu sta se brata Ipavca zblížala z narodno zavednimi slovenskimi visokošolci, združenimi v političnem društvu Slovenija. Leta 1850 je to društvo izbralo Benjamina za svojega glasbenega vodjo. Začel je skladati pesmi na slovenska besedila, da so jih v društvu prepevali: spočetka narodno budniške zборе, pozneje tudi samospeve za boljše pevce iz zbora. Benjamin je na glasbenem področju sodeloval s celjsko in mariborsko čitalnico, bil med prvimi člani Glasbene Matice (1872) v Ljubljani in njen

poverjenik za Štajersko. Leta 1859 je izdal pesmarico z naslovom Pesmarica za kratek čas, leta 1862 in 1864 pa Slovenske pesmi. V tem času je deloval kot skladatelj narodnoprebudnih pesmi in kot organizator slovenskega narodnega življenja. Njegova glasbena nadarjenost ga je privedla do soočanja z zahtevnejšimi glasbenimi oblikami.

Posebno pomembno mesto imajo njegovi samospevi, ki jim je dal posebno umetniško veljavo. Sprva je komponiral samospeve na nemška besedila, že kmalu pa je posegel po slovenskih. Njegovi samospevi, kot so Nezakonska mati, Ciganka Marija, Menih, Oblaku, Mak žari, Čez noč, Na poljani, Božji volek, Pozabil sem mnogo kaj, dekle, Pomladni veter in drugi, so zimzelene melodije slovenske glasbe romantičnega obdobja. Benjamin je znal tudi prisluhniti otroškemu čustvovanju v vrsti otroških pesmic, ki so izšle v reviji Vrtec med letom 1876 in 1881. Bolj priložnostne se

zdiyo njegove klavirske skladbe, ki so namenjene salonskemu razvedrilu, vendar med njimi najdemo tudi fugo ali fugeto. Dokaz Benjaminovih ambicij in vsestranskost njegovega talenta predstavlja tudi odrska glasba.

Gustav pa se je po krajšem bivanju v Budimpešti naselil v Šentjur, kjer je prevzel očetovo zdravniško prakso. Bil je več desetletij šentjurski župan. V zakonu s Karolino Amon iz Laškega je imel deset otrok, med njimi Josipa, poznejšega zdravnika in skladatelja. Organiziral je kulturno in gospodarsko življenje, sodeloval z Glasbeno Matico. Njegova velika zasluga je, da je postal Šentjur trdnjava slovenske narodne zavednosti.

Benjamin in Gustav Ipavec sta živela v času, ki je tudi na glasbenem področju zahteval stvaritve, potrebni so bili zbori, samospevi in sploh glasba, ki je imela primerno besedilo in ki je znala navdušiti poslušalce ter izražati njihovo slovensko pripadnost. Temu delu se je Gustav docela posvetil. Zato ne preseneča, da so v njegovem opisu ob nekaj klavirskih delih (Kadrilja za klavir) samo vokalne skladbe: četverospevi, zbori in samospevi. Njegove spevne melodije so se hitro priljubile po vsej Sloveniji in še danes niso izgubile svojevrstne mičnosti. Že njihovi naslovi so zgovorni: Slovenec sem, Slovensko dekle, Budnica, Planinska roža, Danici, O mraku, Kjer so moje rožice, Le predi, dekle itd.. V osemdesetih letih je Gustav v Šentjurju ustanovil mešani zbor in zanj tudi pisal.

Češka glasba

V 19. st. so tudi slovanski narodi začeli razvijati svojo glasbeno umetnost. Med njimi je v glasbi prvi izrazil Frederic Chopin, ki pa je bil poljskega porekla. Sledili so mu drugi izvajalci iz drugih slovanskih dežel. Bogato ljudsko izročilo je spodbudilo češke skladatelje, ki pa so:

1. Bedřich Smetana (tudi Bedřih Smetana), češki skladatelj (1824-1884)

2. Antonín Leopold Dvořák, češki skladatelj (1841-1904)

3. Leoš Janáček, češki skladatelj, pedagog in etnomuzikolog (1854-1928)

1. Smetana zaseda pomembno mesto v razvoju češke nacionalne glasbene smeri. Najbolj je znan po ciklu svojih simfoničnih pesnitev, imenovanem *Moja domovina* (št. 2 nosi ime »Vltava«) in osmih operah (najbolj slavna je opera *Prodana nevesta*).

2. Dvořák je poleg Bedřicha Smetane in Leoša Janačka najpomembnejši predstavnik češke glasbene romantike. Skladatelj se je rodil kot prvi od osmih otrok vaškega mesarja in gostilničarja. Imel je srečo, da so njegovi starši zgodaj spoznali njegov talent in ga podpirali. Po letu 1871 je zapustil orkester in postal poklicni skladatelj. Leta 1890 je postal profesor kompozicije na konservatoriju v Pragi, kjer je z izjemo svojega bivanja v »Novem svetu« med leti 1892 in 1895 ostal do smrti.

3. Bil je sin šolskega učitelja, kot deček je pel v samostanskem zboru v Brnu. Kasneje je študiral glasbo v Pragi in se preživiljal kot učitelj glasbe. Bil je tudi zborovodja številnim amaterskim zborom. Leta 1881 se je vrnil v Brno in ustanovil *orglarsko šolo*, ki je kasneje postala *Brnski glasbeni konservatorij*.

Kmalu se je spoprijateljil s skladateljem Antonínom Dvořákom in pričel komponirati v relativno tradicionalnem romantičnem slogu. Po operi *Šárka* (1881) se je njegov izraz počasi začel spreminjati. Raziskoval je moravseke in slovaške ljudske pesmi. Posebno natančno se je ukvarjal z reprodukcijo ritma in barve zvoka pogovornega češkega jezika, kar mu je služilo kot pomoč pri ustvarjanju izrazitih vokalnih melodij v operi *Jenůfa* (1904).